

77 . Șoimeni | Comuna: Păuleni Ciuc | Județ: Harghita | Punct: Dâmbul Cetății | Anul: 2009

Anul: 2009

Cod RAN: 83384.01

Perioade: Preistorie, Protoistorie

Epoci: Preistorie, Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, La Tène

Tipuri sit: locuire, descoperire izolată, exploatare/carieră, obiect izolat

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar, Neatribuit

Autori: Corneliu Beldiman, Dan Lucian Buzea, Gheorghe Dumitroaia, Daniel Garvăn, Valerii Kavruk, Adela Kovács, Gheorghe Lazarovici, Elena Roxana Munteanu, Diana Maria Sztancs

Instituții: Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Universitatea "Eftimie Murgu", Reșița, Complexul Muzeal Județean Neamț, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu

Raport

Situl se află la cca. 8 km NE de municipiul Miercurea-Ciuc și la cca. 1 km NE de satul Șoimeni (Csikcsomortán), comuna Păuleni Ciuc, județul Harghita, în locul numit de localnici Várdomb (Dâmbul Cetății). Inițial, pe locul respectiv a existat un promontoriu natural, de formă ovală, cu suprafața de circa 60 m (N - S) x 90 m (E - V) și înalt de cca. 3 m.

Așezarea a fost descoperită în perioada interbelică de Al. Ferenczi care a inclus-o în repertoriul cetăților dacice din Transvania. În anii 1956, 1960 și 1967 aici a efectuat cercetări arheologice Székely Zoltán. Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a continuat cercetările arheologice în perioada 1999 -2008, sub coordonarea dr. Valerii Kavruk1.

Cercetările arheologice s-au desfășurat în sectoarele de E și S ale sitului:

Suprafața (S.1, 7 x 4 m), sectorul estic, carourile (c.). L-M/1'- 1-3. Acestea au vizat cercetarea urmelor de locuire descoperite pe valul ce fortifica așezarea în epoca bronzului mijlociu;

Suprafața 2 (S.2, 8 x 8 m), sectorul sudic, c. B-E/3'-6'. Din partea sudică promontoriul este apărat natural de o pantă abruptă cu înclinația de 70-80°. În anul 1999, S.1, c. A/5'-15' s-a observat că elementele de fortificație (val de pământ, palisadă, șanț etc.) nu erau la fel de complexe ca în zonele de est, N și vest ale așezării. Tot în campania din anul 1999 au fost deschise trei casete de 4 x 4 m (Caseta 3, 5 și 6), orientate pe direcția NE-SV, rămase nefinalizate cu ocazia acelor cercetări.

S.2 (8 x 8 m), orientată pe direcția E - V, a suprapus cea mai mare parte a celor trei casete din anul 1999 și a fost deschisă în scopul cercetării urmelor de locuire (eneolitic și epoca bronzului) din această parte a sitului.

Suprafața 1. Epoca bronzului mijlociu

L. 32 a fost descoperită în campania arheologică din anul 2007 și parțial cercetată în campania din 2008. Pentru a putea fi cercetat în întregime acest complex, S.1 a fost extinsă spre E cu 3 m (c. L-M/1-3) și spre S cu 2 m (c. L-M/1').

Locuința a fost descoperită la - 0,2 - 0,3 m adâncime de la nivelul actual al terenului, după ce solul vegetal a fost decopertat. Conturul locuinței a fost delimitat printr-o aglomerare de formă rectangulară cu dimensiunile de circa 4,5 x 3 m, formată din bolovani de piatră (de forme și dimensiuni diferite), fragmente de râșniță și puține fragmente ceramice. Locuința era orientată pe direcția NV-SE și se afla la cca. 0,8 - 1 m

distanță de L10 (locuință cercetată în campania din anul 2001). Această locuință continuă practic înspre est, șirul locuințelor culturii Wietenberg amenajate pe panta interioară a valului de pământ ce fortifica așezarea în perioada locuirii din epoca bronzului mijlociu (Cultura Ciomortan - Costișa).

În profilul de vest al S.1, c. L/2, la nivelul podelei, a fost descoperită o vatră de foc. În partea superioară lipitura vetrei este foarte bine finisată. Astfel de vetre puteau fi utilizate pentru încălzit, gătit și arderea vaselor și obiectelor din lut.

Pe nivelul superior al acestei locuințe inventarul este reprezentat de puține fragmente ceramice și unelte din piatră (fragmente de râșniță). Acest lucru a fost sesizat și în cazul celorlalte locuințe aparținând culturii Wietenberg descoperite și cercetate la Dâmbul Cetății în campaniile arheologice anterioare (L7, L8, L9 și L10).

Locuința a fost conservată pe acest nivel și urmează a fi cercetată în campania arheologică din anul 2010.

Cpl. 36 (Groapă „rituală”)

Groapa a fost descoperită în c. M/2, la - 0,3 m (de la nivelul terenului actual) în apropierea complexelor de locuit L.32 (la cca. 0,4-0,5 m de peretele nordic) și Cpl.35 (probabil o vatră - cercetată parțial). Groapa are dimensiunile de 0,40 x 0,50 m. În partea superioară, umplutura gropii era formată din pietre, pământ negru, argilă și pietricele. Delimitarea gropii s-a realizat doar atunci când au fost descoperite fragmente de oase umane. Pe nivelul superior al gropii erau mulți bolovani de piatră, neprelucrați, de diferite forme și dimensiuni. Pereții gropii erau oblici și fundul plat, adâncimea de -0,15 m de la nivelul descoperirii. Groapa a fost ușor săpată în valul de pământ ce fortifica așezarea în epoca bronzului.

În groapă a fost descoperit un schelet uman (oasele scheletului vor fi supuse unei analize antropologice). După mărimea oaselor putem afirma că acestea aparțin unui copil. Copilul a fost depus în groapă, în poziție chircită (ghemuită), culcat pe o parte, cu capul spre V (privirea spre S) și picioarele spre E. Din acest schelet s-a păstrat cutia craniană aproape integral și cca. 40 - 50 % din celelalte oase ale corpului. În groapă alături de scheletul înhumat al copilului au fost descoperite și trei fragmente ceramice atribuite culturii Wietenberg.

Dintre aceste, un fragment este modelat din pastă semifină (lut în amestec cu cioburi pisate), bine netezit și ars reductant. Fragmentul este decorat cu linii oblice incizate ce formează un triunghi și poate fi atribuit culturii Wietenberg.

Cpl. 37 (vatră ?) a fost descoperit în colțul nord-estic al S1, c. M/3. Complexul a fost descoperit la - 0,2 m și era format dintr-o aglomerare de bolovani de piatră, puține fragmente ceramice și pietriș. Sub rezerva că a fost cercetat parțial, complexul are probabil forma circulară cu diametrul de cca. 0,7 m (suprafața complexului depășește S.1, înspre N și E). Complexul a fost amenajat pe valul de fortificație al așezării.

Pietrele și fragmentele ceramice descoperite în umplutura complexului sunt arse și au culoarea roșie. Complexul a fost conservat pe acest nivel.

Cpl. 35 (Perioada contemporană)

În partea sudică a S1, c. L-M/1', la - 0,2 - 0,4 m de la nivelul terenului actual a fost descoperită o aglomerare de bolovani de piatră, de diferite forme și dimensiuni. În această parte a S.1, terenul are o pantă ușoară spre V. Aglomerarea de pietre avea forma aproximativ semicirculară cu dimensiunile de 2 x 1 m și grosimea cuprinsă între 0,1 - 0,4 cm, de la nivelul descoperirii.

Această aglomerare de pietre suprapunea humusul antic din perioada locuirii culturii Wietenberg. În urma cercetării acestui complex, în umplutura lui au fost descoperite fragmente ceramice preistorice, fragmente de sticlă modernă și o monedă din anul 1957.

Această aglomerare de pietre reprezintă practic pământul depozitat în urma săpăturilor vechi efectuate de Zoltan Székely în anii 60'.

Suprafața 2

S.2, c. B-E/3'-6' are suprafața de 8 x 8 m și suprapune cea mai mare parte a Casetelor 3, 5 și 6, cercetate

parțial în anul 1999. În partea sudică a S.2, a fost lăsat un martor longitudinal pe coama valului (?), în zona c. B-E/6'. În zona centrală a S.2, a fost lăsat un martor de 0,5 m, pe direcția E - V (c. B-E/4') și unul pe direcția N - S (c. C/3'-6').

După decopertarea cu hârlețul a solului vegetal, până la adâncimea de 0,1 - 0,2 m de la suprafața actuală a terenului, s-a lucrat cu șpaclul pe adâncimi de 3 - 5 cm. Între 0,2 - 0,4 m, pământul era de culoare neagră, afânat, amestecat cu materiale arheologice aflate în stare secundară.

În c.B-C /4' la -0,4 m, a fost descoperită o aglomerare de formă semicirculară formată din fragmente ceramice, câteva fragmente de râșniță și diferite pietre neprelucrate, care reprezintă probabil partea superioară a umpluturii unui un complex adâncit, posibil groapă (?).

S.2 a fost conservată pe acest nivel și urmează a fi cercetată în campania arheologică din anul 2010.

Una din funcțiile muzeului fiind cea educativă, MNCR a organizat un amplu program de pedagogie muzeală, prin Tabăra de Arheologie Experimentală Păuleni Ciuc - Ciomortan, jud. Harghita, finanțată de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Cei 36 de elevii selectați pentru participarea la tabără au fost împărțiți în trei grupe. Fiecare grupă a participat timp de o săptămână la atelierile și experimentele taberei, la completarea fișelor de evaluare, fișelor de observație și a Caietului de lucru.

Caietul „Micul Arheolog” / „Tânărul Arheolog”, a fost conceput special pentru Tabăra de Arheologie Experimentală de la Păuleni Ciuc-Ciomortan, Jud. Harghita - 2009, ajutând la o înțelegere mai bună a istoriei, a Culturii Cucuteni-Arșiud-Tripolie și a arheologiei.

În urma derulării taberei, elevii și-au însușit multe cunoștințe despre arheologice și civilizația Cucuteni-Arșiud-Tripolie, așa cum rezultă din aplicarea testelor de evaluare inițială, în prima zi de tabără, și de evaluare finală a cunoștințelor, la sfârșitul taberei.

În concluzie putem afirma că prezentarea într-o viziune modernă a descoperirilor eneolitice aparținând culturii Cucuteni-Arșiud de la Păuleni Ciuc - Ciomortan „Dâmbul Cetății”, prin derularea proiectului taberei de arheologie experimentală și-a atins pe deplin obiectivele propuse și totodată, poate constitui un model lucru și pentru alte instituții muzeale din țară.

Vestigiile arheologice din epoca bronzului mijlociu (mileniul II a.Chr.) aparținând culturii Wietenberg (1800/1700 - 1500/1400 a.Chr.) sunt bine documentate prin descoperirea mai multor locuințe, vetre, gropi „rituale” și gropi „menajere”. Purtătorii acestei culturi au reparat fortificațiile vechi ale așezării de la Dâmbul Cetății (ridicate în timpul locuirii Ciomortan-Costișa) și-au construit locuințele pe panta interioară a valului de apărare.

Cele 5 locuințe cercetate până în prezent (4 exhaustiv și una se află în curs de cercetare) au fost delimitate prin aglomerări formate din fragmente de lipitură arsă cu amprente de pari și nuiiele împletite, bolovani de piatră și o cantitate mare de fragmente ceramice. Locuințele aveau forma rectangulară cu dimensiunile de circa 3 x 4 m. La nivelul podelei, în fiecare locuință au fost descoperite vetre de foc utilizate pentru încălzit și gătit. Inventarul locuințelor este reprezentat de o cantitate mare de vase ceramice, fragmente ceramice și unelte din piatră, os, corn și bronz.

Descoperirea celor două gropi „rituale”, în apropierea locuințelor (Gr. 3, în campania din anul 2000; Cpl. 36, în campania din 2009) cu schelete de copii înhumați în poziție chircită, atestă o nouă practică funerară utilizată de purtătorii culturii Wietenberg.

Este puțin probabil ca aceste complexe să fi fost morminte obișnuite, deoarece purtătorii culturii Wietenberg practicau ritul funerar diferit, cel al incinerăției, înmormântându-și defuncții în spații funerare distincte de așezări, în necropole plane.

Industria materiilor dure animale aparținând culturii Cucuteni-Arșiud. Considerații asupra repertoriului tipologic

Diana-Maria Sztancs (ULB Sibiu, Program Doctoral), Corneliu Beldiman (UCDC, București)

Cercetările arheologice desfășurate în campaniile 1999-2008 în situl preistoric de la Șoimeni, com. Păuleni-Ciuc - „Dâmbul Cetății”, jud. Harghita (în continuare, PCD) către un colectiv condus de dr. Valeriu Cavruc și dr. Dan Lucian Buzea (Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna) au prilejuit recuperarea unui important lot de artefacte aparținând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA), atribuit culturii Cucuteni-Ariuşd. Având efective variabile, el provine din toate nivelurile locuirii eneolitice (I-III), atât din complexe (gropi, locuințe de suprafață), cât și din afara acestora. Este vorba de cel mai consistent lot de piese de acest gen pe care îl avem la dispoziție până acum dintr-un sit plasat în aria transilvăneană a culturii amintite¹. Aducem mulțumiri dr. Dan Lucian Buzea pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție spre studiu lotul de artefacte IMDA descoperit la PCD.

Cu prilejul de față ne propunem, în principal, formularea unor prime considerații privind structura tipologică a lotului IMDA; dat fiind faptul că au fost identificate tipuri și subtipuri noi, în raport cu lista tipologică a IMDA preistorice din România, propusă relativ recent², unele încadrări tipologice sunt provizorii și, în consecință, supuse revizuirii, în măsura avansării studiului asupra altor loturi de artefacte IMDA provenind din situl menționat sau din alte situri aparținând culturii Cucuteni-Ariuşd.

Valoarea demersului de față este subliniată prin faptul că, în ultimă instanță, avem de-a face cu analiza sistematică, în premieră, a unui lot de artefacte atribuit culturii Cucuteni-Ariuşd în proveniență din regiunile intracarpate, bine reperat în stratigrafia sitului și apt a fi datat radiometric.

Contribuțiile drd. Diana-Maria Sztancs la realizarea prezentei lucrări (aspecte metodologice ale studiului IMDA; analiza microscopică a pieselor; alimentarea bazei de date; redactarea textului; identificarea și organizarea referințelor bibliografice) se înscriu în programul de pregătire pentru doctorat inițiat în 2007 la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Școala Doctorală („Investește în oameni! Proiect finanțat din Fondul social european id proiect: 7706. Titlul proiectului: „Creșterea rolului studiilor doctorale și a competitivității doctoranzilor într-o Europă unită”, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, B-dul Victoriei Nr. 10. Sibiu. Uniunea Europeană/ Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale AMPOS DRU/ Fondul Social European POS DRU 2007-2013/ Instrumente structurale 2007-2013/ Ministerul Educației, Cercetării și Inovării OI POS DRU”).

Lotul analizat cuprinde 58 piese (tabelul nr. 1; fig. 1-5). Repartiția pe campanii se prezintă în felul următor: o piesă a fost recuperată prin cercetările derulate în anul 1999; 3 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2000; 4 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2001; nici o piesă nu a fost recuperată prin cercetările derulate în anul 2002; 16 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2003; 12 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2004; 12 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2005; 5 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2006; 2 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2007; 2 piese au fost recuperate prin cercetările derulate în anul 2008; o piesă nu are anul descoperirii precizat.

Mai mult de jumătate dintre artefacte (N = 40) provin din inventarul a 12 complexe, repartizate în toate cele trei niveluri eneolitice identificate: nivelul I: C17/L17 —= locuință; nivelul II: C19, C25 = gropi; L2, L4, L5 = locuințe; șanțul exterior/palisada; nivelul III: C16, C30 = gropi; L11, L12 = locuințe; valul de pământ. Trei piese au fost atribuite nivelului II, fiind recuperate în afara complexelor, iar alte 15 piese nu au nivelul de proveniență precizat³.

Efectivul studiat direct de noi este de 58 artefacte. Acestea se păstrează în colecțiile Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna (numerele de inventar sunt redat în tabelul nr. 1). Starea lor de conservare este bună și foarte bună, permițând, astfel, efectuarea în condiții optime a tuturor observațiilor impuse de studiul lor complex. În demersul nostru au fost utilizate sistematic datele analizei exhaustive a pieselor în microscopie optică de mică putere (mărimi 4x - 40x).

În prima etapă a studiului s-a realizat clasificarea tipologică, urmată de elaborarea repertoriului lotului, în cadrul căruia fiecare piesă este identificată printr-un indicativ, compus din sigla sitului, numărul etapei de locuire și numărul curent (exemplu: PCD/I 15); indicativul ține seama de proveniența stratigrafică; astfel, cultura Cucuteni-Ariuşd a primit cifra I (fără departajarea pe nivelurile I-III, nesemnificativă în condițiile existenței unui lot redus numeric); nivelul atribuit culturii Costișa a fost desemnat cu cifra II, iar cel al culturii Wietenberg cu cifra III.

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere și componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor (tabelul nr. 1). Acestea sunt etalate/sintetizate statistic/tabelar. Se vizează aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcțional⁴.

Distribuția cantitativă în niveluri și după proveniența din complexe este relativ eterogenă, contrastant inegală. Nivelul II a livrat cele mai multe piese (N = 27). Loturile cele mai consistente provin din complexe: C17/L17 (nivelul I, 7 piese) și L5 (nivelul II, 18 piese).

Categoriile tipologice reprezentate sunt, în conformitate cu lista tipologică Beldiman 2007: I Unelte; III Podoabe/Piese de port; V Diverse - Piese tehnice⁵.

Repartiția cantitativă arată predominarea absolută a uneltelor (N = 28), urmate de piesele tehnice (N = 16) și de podoabe (N = 12); pe ultimul loc se plasează piesele neincluse în lista tipologică Beldiman 2007 (N = 2).

Grupele tipologice înregistrează prezența a 8 entități: I A = Vârfuri (N = 16); I B = Netezitoare (N = 6); I G = Vârfuri oblice (N = 6); III A = Podoabe (Dinți perforați - imitații de os) (N = 2); III B = Podoabe (Pandantive, N = 3); III D = Podoabe (Mărgelile, N = 7); V A1 = Diverse - Piese tehnice (Eboșe) (N = 15); V A2 = Diverse - Piese tehnice (Materii prime) (N = 104); V A3 = Diverse - Piese tehnice (Deșeuri) (N = 5); două piese neincluse în lista tipologică Beldiman 2007: astragal perforat de oaie/capra; idol antropomorf din corn de cerb.

Sub raport cantitativ se remarcă plasarea pe primul loc a grupei vârfurilor (I A), urmată de grupa materiilor prime (V A2), a mărgelilor (III D), a netezitoarelor (I B) și a deșeurilor (V A3); celelalte grupe sunt reprezentate prin efective mici, având 1-4 exemplare.

Tipurile decelate sunt în număr de 21, iar subtipurile în număr de 12, după cum urmează:

I A Vârfuri: Vârf pe fragment diafizar de os lung fasonat distal (I A1); Vârf fasonat integral (I A3); Vârf pe semimetapod de ovicaprine (I A7); Vârf pe semimetapod distal de ovicaprine (I A7 a); Vârf pe semimetapod proximal de ovicaprine (I A7 b); Vârf pe fragment de corp costal (I A15); Vârf pe segment de rază de corn de cerb (chasse lame) (I A17 a); Vârf pe fragment diafizar de os lung fasonat distal și proximal (I A21).

I B Netezitoare: Netezitor pe fragment de os lung (I B1); Netezitor pe fragment de corp costal (I B3); Netezitor pe fragment de canin (de suid) (I B7).

I G Vârf oblic: Vârf oblic dublu pe segment de rază neperforată de corn de cerb (I G1 b); Vârf oblic pe segment de ax perforat de corn de cerb (I G4); Vârf oblic pe segment de rază perforată de corn de cerb (I G9).

III Podoabe: Dinte (incisiv) perforat (III A1 b); (Dinte (canin) perforat de mistreț (III A2 c); Pandantiv pe fragment de canin de suid (III B3); Pandantiv pe falangă (de bovine) (III B10); Mărgea de os (III D3).

V Diverse; A Piese tehnice: Piesă tehnică - Eboșă de corn (ax) (V A1 b5); Piesă tehnică - Materie primă (V A2); Piesă tehnică - Materie primă (corn, rază) (V A2 b2); Piesă tehnică - Materie primă (corn, ax) (V A2 b5); Piesă tehnică - Materie primă (dinte - defensă de suid) (V A2 d); Piesă tehnică - Deșeu (os) (V A3 a); Piesă tehnică - Deșeu (corn, rază) (V A3 b2).

Neincluse în Lista Beldiman 2007: Piesă de podoabă (astragal perforat); Piesă de cult (idol antropomorf din corn de cerb) (tabelul nr. 1).

Cele mai mari efective sunt înregistrate în cazul: vârfurilor pe fragmente de oase lungi fasonate distal (N = 6); vârfurilor pe semimetapodii de ovicaprine (N = 6); netezitoarelor pe fragmente de oase lungi (N = 4); mărgelilor de os (N = 7); materiilor prime (N = 10); deșeurilor (N = 5). În rest, tipurile au un număr de piese cuprins între 1 și 3.

De asemenea, se constată existența unor tipuri repertoriile, comune, întâlnite în loturile deja studiate sistematic și provenind din așezări neo-eneolitice⁶, precum: vârful pe fragment diafizar de os lung fasonat

distal; vârful pe semimetapod de ovicaprine; netezitorul pe fragment de os lung; netezitorul pe fragment de os lung și cel pe fragment de corp costal; piesele de podoabă, ca pandantivele și mărgelile; piesele tehnice (eboșe; materii prime; resturi de debitaj - oase lungi, coarne bovine și cervide).

Analiza artefactelor eneolitice descoperite la Păuleni-Ciuc - „Dâmbul Cetății” a permis și decelarea unor tipuri/subtipuri noi sau rare în raport cu lista tipologică a IMDA preistorice cunoscută până acum pe teritoriul României. Printre acestea se numără: netezitorul pe fragment de canin (de suid) (I B7); dinte (incisiv) perforat (III A1 b); dinte (canin) perforat de cerb - imitație de os (III A2 c); pandantiv pe fragment de canin de suid (III B3); pandantiv pe falangă (de bovine); astragal perforat; idol antropomorf din corn de cerb. Piesa cea mai importantă a lotului rămâne, fără îndoială, idolul antropomorf de tip plat („en violon”) realizat din corn de cerb (unicum).

Sub raportul originii anatomice (piese scheletice) și specifice (specii) a materiilor prime, constatăm faptul că oasele lungi (metapodii, tibia/radius, oase lungi neprecizabile și neidentificabile, N = 23), oasele scurte (astragal, falangă, N = 2) și oasele plate (corpuri costale, mandibulă, omoplat, N = 5) provenind de la mamifere domestice (bovine, ovicaprine, porc?) reprezintă peste jumătate din totalul efectivului studiat (N total = 30), dominând structura lotului. Înregistrăm, de asemenea, prezența dinților de suine (mistreț, N = 5) și a coarnelor (proces cornular de bovine, N = 1; ax de cerb și căprior, N = 11; raze de cerb și căprior, N = 11). Astfel este ilustrată și inserția semnificativă a speciilor vânată în repertoriul materiilor prime scheletice de origine animală utilizate de comunitățile eneolitice din sud-estul Transilvaniei. Speciile identificate sunt: bovinele, N = 18; ovicaprinele, N = 11; cerbul, N = 15; căpriorul, N = 7; mistrețul, N = 5; neprecizabil, N = 2.

Ca elemente ale «schemelor operatorii» aplicate în fabricarea artefactelor IMDA, ca și cele ale ambianței tehnologice în care ele se utilizau se pot menționa:

- debitajul oaselor lungi prin aplicarea rutinieră a percuției directe/fracturării cu ajutorul unui obiect dur (percutor litic sau de lemn) sau prin aplicarea procedului sofisticat și precis al șanțuirii (unilaterale sau bilaterale) cu ajutorul lamei litice sau burinului; se întâlnesc atât cazuri de aplicare a unui singur procedeu, cât și cazuri în care cele două procedee se combină, probând cunoașterea perfectă a parametrilor materiilor prime și precizie operațională, vizându-se extragerea eboșelor de formă rectangulară și de dimensiuni diverse;

- aplicarea, aparent mai rară, a debitajului prin abraziune în suprafață;

- fasonarea aproape invariabilă prin recurgerea la abraziunea multidirecțională (axială, oblică, transversală);

- aplicarea procedului perforării prin rotației rapidă, cu ajutorul sfredelului (cazul pieselor de podoabă de tipul pandantivelor și al mărgelilor);

- prezența banală a instrumentarului (gama vârfurilor) pentru perforat materiale organice flexibile (țesături, piei și blănuri), pentru împletit fibre vegetale și animale, ca și pentru debitajul materialelor litice (chasse-lames);

- predilecția polarizată pentru: a. instrumentarul relativ grosier, de dimensiuni medii, simplu ca mod de fabricare și utilizare (vârfuri diverse, netezitoare pe fragmente de oase lungi sau pe fragmente de coaste); b. obiecte elaborate, de dimensiuni medii și mici (podoabe, ca pandantivele și mărgelile) realizate cu multă migală, în virtutea unor finalități practice bine definite, impuse de tradiții riguroase conservate; este posibil ca unele piese elaborate, de serie mare, standardizate morfo-tipologic (precum mărgelile discoidale de os sau imitațiile în os ale caninilor reziduali de cerb) să fi fost procurate și pe calea schimbului;

- prezența semnificativă a materiilor prime neprocesate sau în stadii incipiente de procesare, sub formă de materii brute, eboșe și deșeuri.

Toate situațiile și observațiile menționate mai sus dovedesc derularea în sit a activităților domestice rutiniere de prelucrare a fibrelor diverse, a materialelor litice și a MDA, cu o concentrare semnificativă în inventarul L5 și L7.

Analiza tipologică a pieselor IMDA descoperite în situl de la Șoimeni, com. Păuleni-Ciuc - „Dâmbul

Cetății" a permis:

- precizarea reperelor de bază ale repertoriului tipologic al culturii Cucuteni-Ariușd din spațiul intracarpatic;

- includerea în repertoriul tipologic Beldiman 2007 a unor tipuri/subtipuri noi, piese rare sau unicat, până în prezent, unele recuperate din secvențe/contexte/complex stratigrafiate, bine definite și apte a fi datate radiometric - a se vedea supra; remarcăm încă o dată prezența pieselor de podoabă și a unui unicum: idolul antropomorf plat („en violon”) din corn de cerb;

- verificarea cu succes a fiabilității sistemului tipologic elaborat pentru artefactele MDA preistorice din spațiul românesc (lista Beldiman 2007)7;

- identificarea preliminară a unor genuri de activități domestice derulate în sit, ilustrate prin prezența unor artefacte specifice: prelucrarea fibrelor diverse, a materialelor litice și a MDA.

Piesele lotului studiat furnizează repere cultural-cronologice și paleotehnologice foarte importante pentru abordarea complexă și extensivă a manifestărilor civilizației și culturii unor comunități eneolitice intracarpatică aparținând culturii Cucuteni-Ariușd, a căror IMDA a putut fi, cu acest prilej, în premieră, studiată în mod sistematic.

Abrevieri în text: B = Bovine; C = Complex; Cn = Corn, proces cornular; Cp = Căprior; Crb = Cerb; Cs = Corp costal; D = Dinte; IMDA = Industria materiilor dure animale; L = Locuință; MDA = Materii dure animale; MP = Metapod; Oc = Ovicaprine; OL = Os lung; PCD = Păuleni-Ciuc - „Dâmbul Cetății”; Rz = Rază (de corn de cerb); S = Suine, Secțiune (vezi contextul); Sc = Scapula (omoplat); T/R = Tibia/radius.

Note

- 1. Zoltan Székely, Cultura Ciomortan, Aluta, 1970, p. 71-76; Valeriu Cavruc, Noi cercetări în așezarea de la Păuleni (1999 - 2000). Angustia 5, 2000, p. 93 -102; Valeriu Cavruc, Gheorghe Dumitroaia, Descoperirile aparținând aspectului cultural Ciomortan de la Păuleni (Campaniile 1999-2000), Angustia 5, 2000, p. 131-154; Valeriu Cavruc, Mihai Rotea, Locuirea Wietenberg de la Păuleni (campaniile 1999-2000), Angustia5, 2000, p. 155-172; Valeriu Cavruc, Dan Buzea, Noi cercetări privind epoca bronzului în așezarea Păuleni (Ciomortan). Campaniile din anii 2001 - 2002. Raport preliminar, Angustia 7, 2002, p. 41 - 88; Valeriu Cavruc, în Catalogul Expoziției Noi Descoperiri arheologice în sud-estul Transilvaniei, Covasna, 2003; Valeriu Cavruc, The Ciomortan Group in the light of New-Researches, Marmatia, 8/1, p. 81-123, Baia Mare, 2005; Eugenia Zaharia, Cultura Ciomortan, în Comori ale epocii Bronzului din România. Treasures of the Bronze Age in Romania, 1995, p. 151-152, București.

Informații suplimentare online

[Raportul 4385 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
